

Vážení čtenáři těchto řádek, zřejmě i vás, při shlédnutí nápisu logopedie jako první napadlo, co tady ta „úča“ z mateřské školky bude psát o nápravě výslovnosti „r“ a „ř“, vždyť to nemá nic společného s tím, jaké informace tady hledám a co mě zajímá..

Kliničtí logopedi (ponejvíce logopedky) mají VŠ vzdělání, atestaci v oboru a téměř celoživotní vzdělávání v oboru diagnostiky a terapie poruch komunikace, zvláště u diagnóz mozkových infarktů, lidově mrtvice, můžeme nazývat jejich práci přímo neurologopedií. Na první pohled se může zdát, že rozmlouvat malé dítě a pacienta po mrtvici je v podstatě to samé - hluboký omyl. Člověk s mozkovou mrtvicí, která zasáhla - ovlivnila řečové (komunikační) centrum v levé mozkové hemisféře, je lidská bytost, která již měla plně rozvinutou a běžně používanou schopnost verbální (řečové) mezilidské komunikace a náhle tuto schopnost ztratila či je omezená, nedostačující pro dorozumění atd. Do schopností verbální mezilidské komunikace musíme započítat i schopnost čtení a psaní, protože se jedná o verbální jazykový kód, realizovaný písmem. A proto se práce s dětskými a dospělými pacienty s poruchami komunikace velmi výrazně liší.

Kdy, kde, jak a s čím začít?

Kdy: ihned, jakmile se ke svému blízkému s touto diagnózou dostanete. Nenechte si namluvit, že když vám neodpovídá a sám nemluví, že komunikace nemá cenu. Stimulace komunikačních center v mozku probíhá i pokud má člověk zavřené oči - ucho stále přijímá zvukové vlny, ty rozehřívají bubínek, následuje dráždění sluchového nervu....to vůlí nikdo z nás neovlivní, podvědomí slyší i ve spánku (pozor co u lidí, kteří „spí“ říkáte, jak to říkáte a o čem se bavíte..). Pamatujte, co se nekrmí, krní, zaostává až umírá. Mozek se musí krmit informacemi....

Kde: ihned na lůžku, při každé vaší návštěvě, ideální co nejčastěji, ale krátkou dobu, cca 10 - 20 min, jednou na začátku návštěvy a pak třeba za hodinu na konci návštěvy, jednou vy a podruhé jiný člen rodiny.

Jak a s čím 1: Mluvte jasně, srozumitelně, v jednoduchých větách s jasným významem- to znamená např. otázky na něž je možno odpovědět slovně nebo gestem ano - ne. Chceš čaj? ano. Chceš učesat? Ne. Jedna z mých pacientek popisovala svůj stav po mrtvici z hlediska komunikace takto: Když vidím předmět, začnou mi v hlavě vířit slova, a každou chvíli se mi na displeji objeví slovo, vím, že je to to správné, ale než ho stačím uchopit, přechází, tak zmizí... Prakticky je pro pacienta nejhorší záplava např. „Pepo dáš si čaj, nebo ti mám skočit do automatu pro kávu, ale oni za chvíli budou nosit mléko, tak co si dáš, na co by si měl vlastně chuť, tak řekni....“ než si Pepa uvědomí, že čaj je nahnědlá tekutina, a jestli ji chce pít, je zaplaven a zmaten dalšími pojmy....

Jak a s čím 2: Dodejte blok, psací potřeby a nejlépe malé album s fotografiemi blízkých, které je třeba popsat, např. křestní jméno, nezapomeňte domácího mazlíčka, nebo fotku chaty, vše co je blízké a po čem by se mohlo stýskat. Při poruchách komunikace lze nejdříve vybavit slova, názvy, které jsou spojeny s emocemi. Prosím nikdy nedodávejte slabikář, pohádkové knihy či písanky pro první ročník základních škol či materiály pro speciální školy. Znovu opakuji, váš blízký ještě před pár dny mluvil, četl, psal na daleko vyšší úrovni než žák první třídy, a taková degradace jeho duševního stavu na energii a optimismu nepřidá. Písmena předepište do bloku vy, nejdříve tiskací a pak hned celá slova tiskace. Žádné ELA MELE MASO, ale hned křestní jméno, příjmení, adresu, jména dětí, příbuzných, psa, atd. Zároveň podporujete znovuoobnovení schopnosti čtení, dospělý nespojuje písmena v slabiky a slabiky ve slova, tady probíhá tzv. globální čtení (naskakuje rovnou celé slovo - opět připomínám, přece už jednou číst uměl..)

Jak a s čím 3: provádějte masáže obličeje, mimické svalstvo bývá mrtvicí též ovlivněno (pokleslý koutek, zvýšený slinotok, hůře se polyká). Dotýkejte se, hněťte, ťukejte, ťupkejte, vzpomeňte si na kosmetiku, nebo masáže zad, jak je to jednak příjemné a jak to uvolňuje. Zkoušejte se

pitvořit, olizovat, plazit jazyk, vždyť víte, co se nehýbe, leniví a krní a vyhasíná... Používejte ruce, vatu, kamínek, kaštánek, který seberete cestou za pacientem, štětičky do uší, kosmetický štětec, různé masážní kuličky s bodci (k zakoupení v drogeriích, lékárnách) i střídání materiálů má svou terapeutickou váhu.

Jak a s čím 4: budujte slovní zásobu, téměř jako když pracujete s cizincem, kterého chcete naučit česky. Počítejte, pojmenovávejte prsty, části těla, ukazujte na předměty na sobě a okolo, oblečení, zkoušejte barvy, pojmenovávejte fotky z alba, členy rodiny, opakujte adresu, trasu na chalupu...atd Vystřihujte foto potravin, věcí z reklamních letáků, opět nejlépe začít tím co je oblíbené, např. když je Pepa „pivař“, první bude Plzeň či Gambrinus a teprve pak Korunní.

Dobré rady závěrem: Nezvyšujte hlas a nekřičte!!!!!! Velmi to svádí, když nám osoba, se kterou komunikujeme neodpovídá a nebo dokonce vypadá, že nerozumí. Třeba opravdu nerozumí a teď na ni začnete křičet. Jak by asi bylo vám, kdybyste narazili uprostřed džungle na příslušníka kmene Hatapata, neovládali jeho jazyk a on na vás zvyšoval hlas a pak začal křičet.....a tohle bezmyšlenkovitě jsme schopni provést našim blízkým a drahým. Kontaktujte klinického logopeda. Dodá další rady, návody, povzbudí vás v terapii, zapůjčí, vymyslí vhodné materiály pro nácvik, trénink, komunikace. Setkáte se i s jinými rodinami, kde je na tom někdo stejně, podobně a upřímně si řekněme nic tak nepovzbudí, jako zjištění, že v tom nejsem sám, nebo někdy i jak jsem na tom vlastně dobře, protože jsem právě na vlastní oči viděl, jak je na tom někdo s komunikací podstatně hůř.....Platí jak pro rodinu, tak pro pacienta. Vytrvejte !!!!!!! Terapie je někdy i dlouhodobá, úspěchy a pokroky přicházejí ve skocích a snadno se zapomíná, jaká byla situace na „startovní čáře“, takže 2 - 5 let nezapomínejte, že vy nebo váš pacient stále zůstává dospělým člověkem, i když si zrovna teď nedokáže říct o pivo a kočce říká míča.

Mgr. Ivana Šemberová